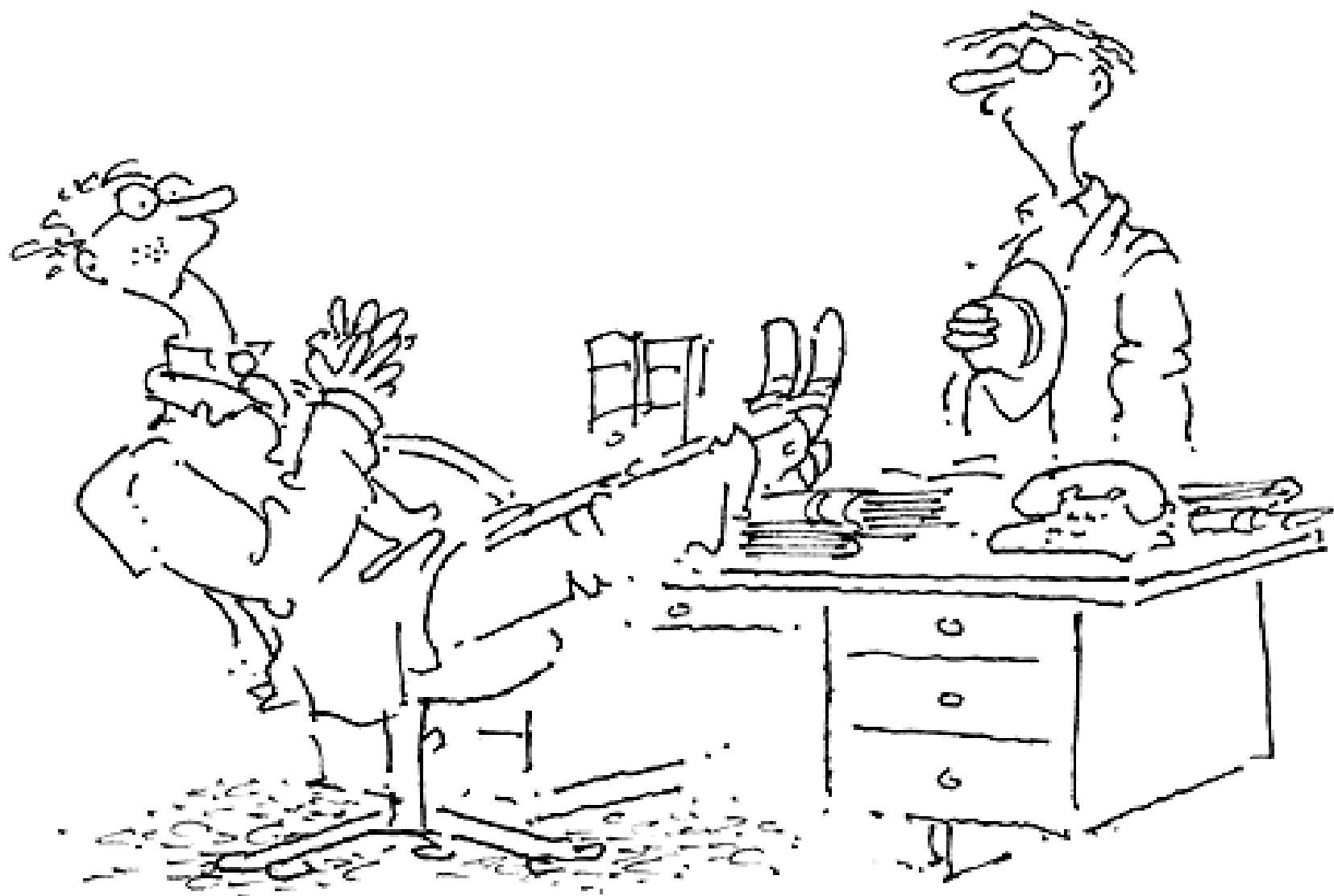

FISKÁLNÍ POLITIKA

TAK TO JSTE VY, TEN DAŇOVÝ POPLATNÍK!
VÍTE, ŽE JSEM SI VÁS PŘEDSTAVOVAL HLoupĚJŠÍHO?!

Hospodářská politika

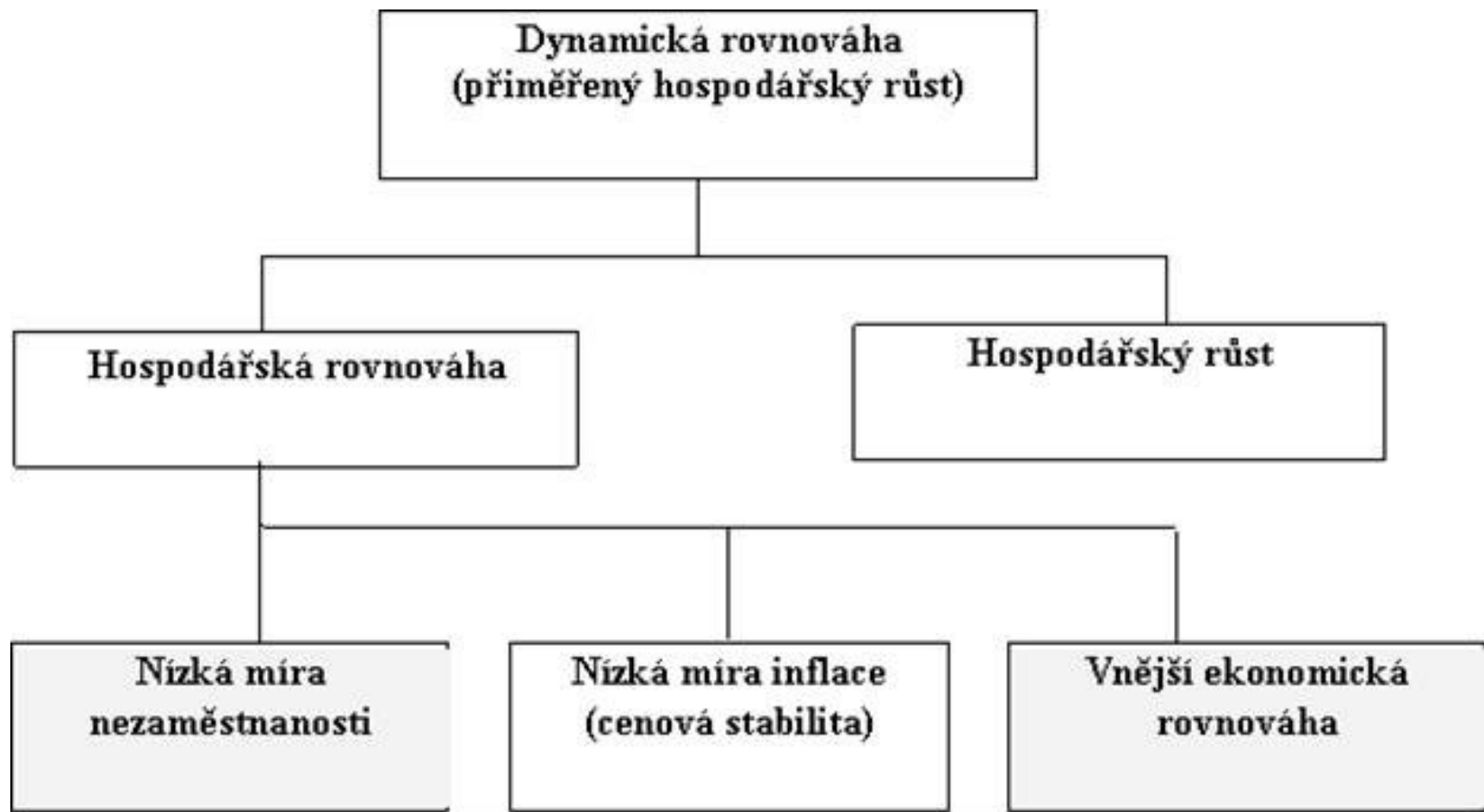
- hospodářská politika je činnost, při níž vláda používá určitých nástrojů, aby ovlivnila ekonomický a sociální vývoj dané země, přičemž se snaží dosáhnout určitých cílů.

Hospodářská politika

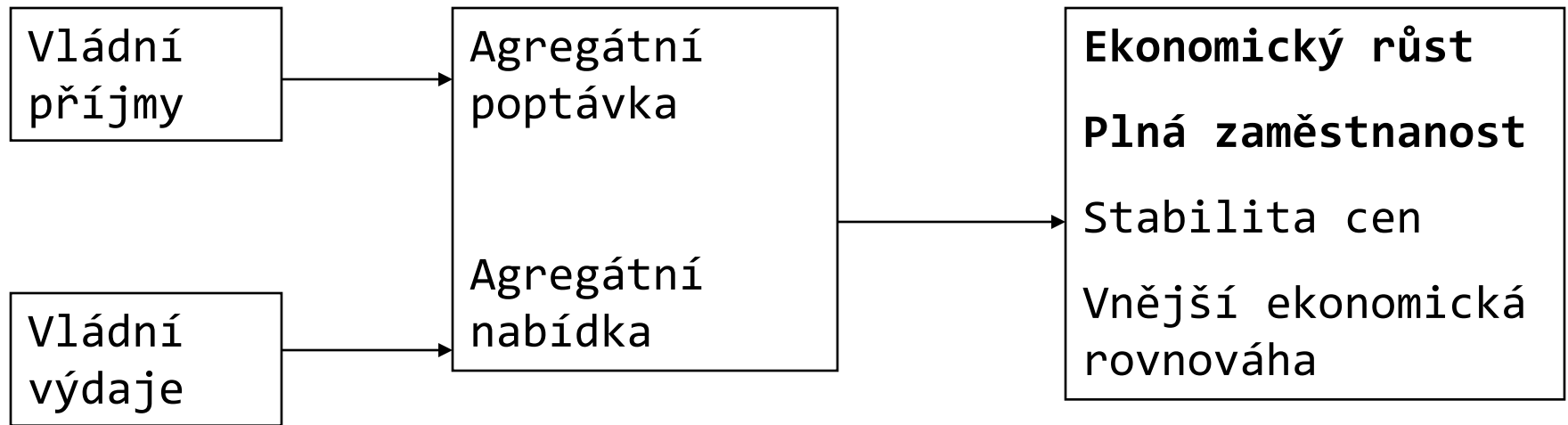
Pod pojmem stát je nutno si představit celý komplex institucí:

- Zákonodárné instituce (parlament)
- Vládní instituce (vláda, ministerstva či další státní instituce)
- Soudní instituce (zajišťují vymahatelnost práva)
- Instituce protisměrných sil či nositelé vlivu, které nepatří k formální organizaci HP, ale přímo či nepřímo ji ovlivňují (odborníky, politické strany, lobby apod.)
- VSTUP do EU?

Hospodářská politika - cíle

Nástroje a cíle fiskální politiky

nástroje

zprostředkující
cíle

hlavní
cíle

Vláda a fiskální politika

Základní cíle:

- Utlumit výkyvy hospodářského cyklu,
- Přispět k rychlému ekonomickému růstu při zachování vysoké zaměstnanosti a stabilní cenové úrovně.

Skrze FP se vlády často snaží ovlivňovat výši produktu společnosti, a to konkrétně stimulací či destimulací AD. Pro snižování míry inflace se doporučuje omezovat vládní výdaje. Fiskální restrikce působí přes mechanismus multiplikátorů stejně jako expanze. Vyvolává snížení AD.

Z hlediska působení rozlišujeme tyto druhy FP:

- **Expanzivní** fiskální politiku – spadají sem jakákoliv opatření, která podporují růst AD a růst produktu
- **Restriktivní** fiskální politiku - spadají sem jakákoliv opatření, která přispívají k snižování AD a omezování růstu produktu, ale zároveň i ke snižování inflace.

Vláda a fiskální politika

Fiskální politika je vědomé využívání veřejných financí (státního rozpočtu) za účelem dosažení stanovených cílů, zejména udržení vyváženého ekonomického růstu a nízké míry nezaměstnanosti.

Funkce fiskální politiky:

- stabilizační (stabilizace ekonomického cyklu)
- alokační (poskytování veřejných statků)
- redistribuční (zajištění přerozdělování důchodů)

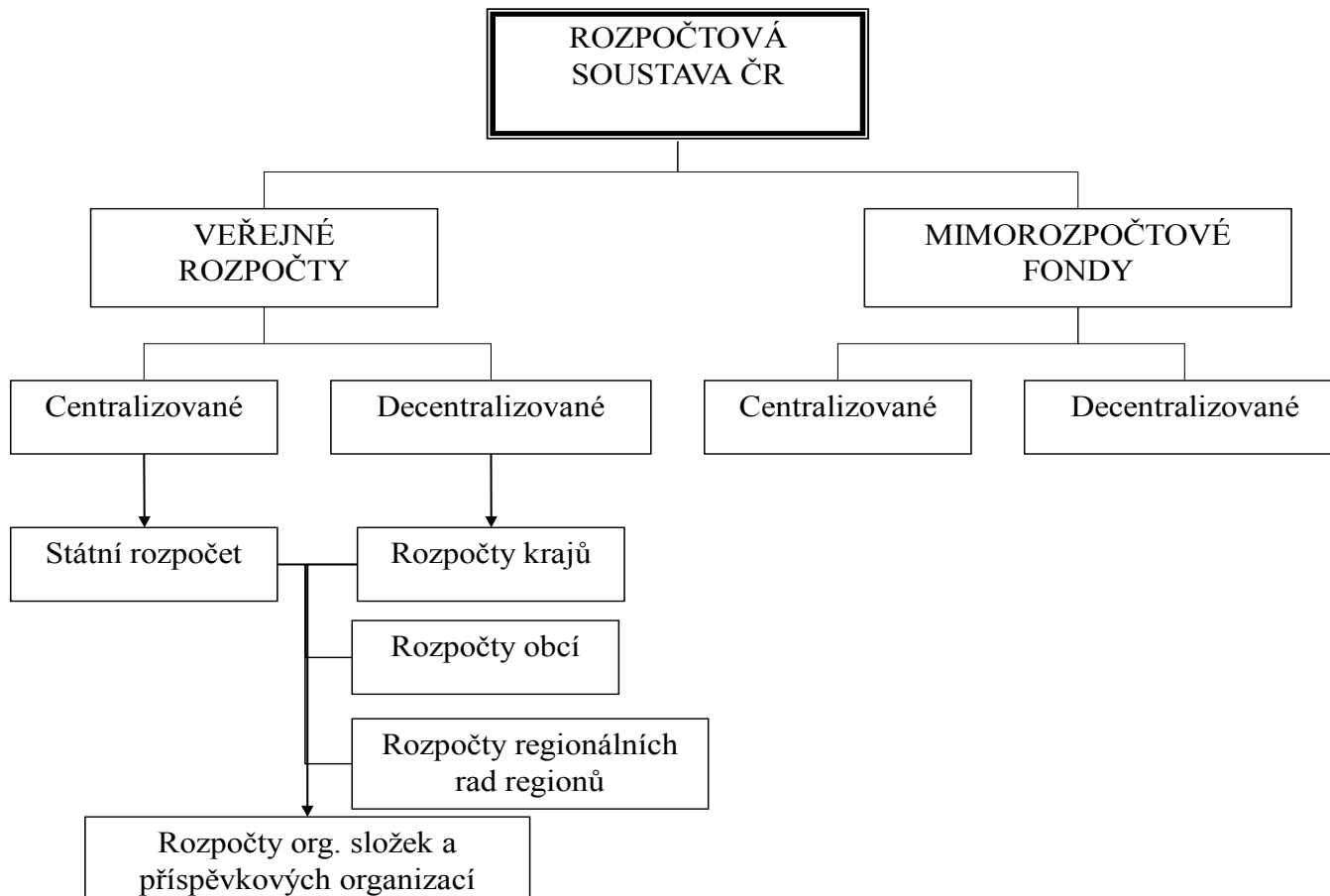
Fiskální politika

- makroekonomicky pojaté využití systému veřejných financí, tj. změn objemu a struktury veřejných příjmů a výdajů, volby typu a objemu rozpočtového salda a způsobu jeho krytí k dosažení žádané úrovně nebo stabilizace úrovně reálných makroekonomických proměnných, především míry ekonomického růstu a zaměstnanosti,
- důraz na stabilizační funkci veřejných financí,
- státní rozpočet je využíván jako jeden z nástrojů hospodářské politiky,
- je pojmem novějším, vzniká později v souladu s konceptem aktivních veřejných financí ve vazbě na keynesovsky pojatou hospodářskou politiku (od 30.let 20 století)

Rozpočtová politika

- starší pojem, upřednostňuje alokační a redistribuční funkci veřejných financí,
- vyjadřuje veřejné finance ve finančním pojetí,
- státní rozpočet, bez snahy ovlivnit reálné makroekonomické veličiny, soustřeďuje veřejné zdroje na:
 - a) financování produkce veřejných statků,
 - b) odstranění a vyrovnání efektů externalit,
 - c) sociálně motivovanou redistribuci důchodu,
- vyrovnanost rozpočtu vyjadřuje úspěšnost rozpočtové politiky, vypovídá o dobrém hospodaření státu,
- provádí ji ministerstvo financí.

Schéma rozpočtové soustavy ČR

Veřejné finance

- peněžní vztahy vznikající v souvislosti s tvorbou, rozdělováním a použitím finančních fondů spojených s činností veřejných institucí,
- nevýznamnějším subjektem je stát,
- členíme je na relativně samostatné součásti:
 - a) státní rozpočet,
 - b) rozpočty místní samosprávy,
 - c) speciální fondy,
 - d) finance státních podniků.

Státní rozpočet

- centralizovaný peněžní fond, který vytvářejí, rozdělují a používají státní orgány,
- tvoří, rozdělují a používá na principu:
 - nenávratnosti,
 - neekvivalence a
 - nedobrovolnosti,
- je schvalován zákonodárnými sbory,
- má podobu rozpočtového zákona,
- je sestavován MF, které odpovídá i za jeho plnění.

Funkce státního rozpočtu

plní funkce odvozené od funkce veřejných financí:

- **ALOKAČNÍ** - realizuje se pomocí financování potřeb veřejného sektoru,
- **REDISTRIBUČNÍ** - spojena s přerozdělováním části HDP a zmírňováním nerovností mezi subjekty, ke kterým plynou prostřednictvím transferů, progresivních daní, dotacemi určitého statku,
- **STABILIZAČNÍ** - ovlivňování ekonomické stability pomocí příjmů a výdajů SR, veřejné finance jako součást hospodářské politiky, prorůstá do makroekonomické problematiky.

Státní rozpočet

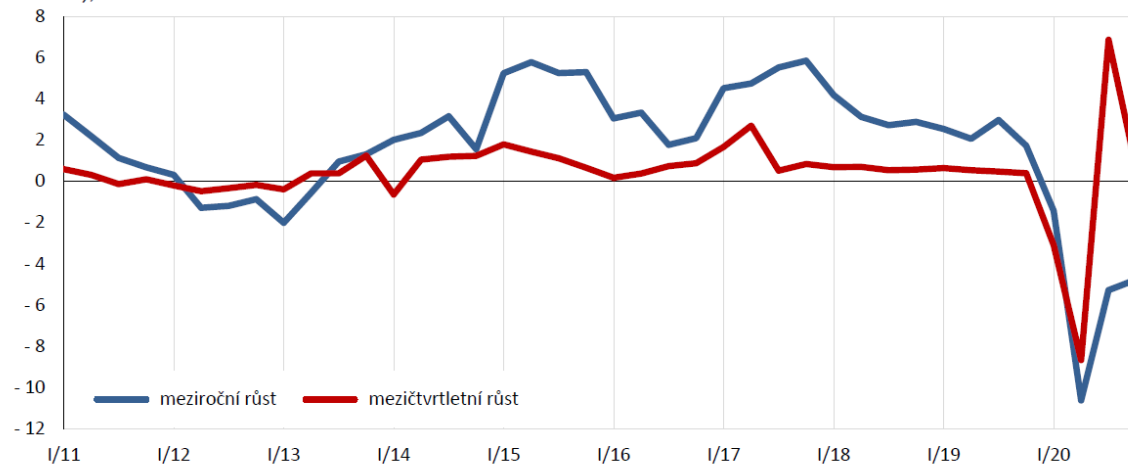
- Příjmy SR tvoří daně (přímé, nepřímé), poplatky, příjmy z privatizace apod.
- Výdaje tvoří transfery obyvatelstvu, mandatorní výdaje na jednotlivé politiky, výdaje na nákup výrobků a služeb
- V ČR se sestavuje na 1 kalendářní rok a má podobu zákona (v případě neschválení PS se hospodaří dle rozpočtového provizoria)
- Do systému veřejných financí se kromě SR řadí také rozpočty krajů a obcí a také státní fondy.

Veřejné rozpočty a ekonomická výkonnost

- Veřejné rozpočty a ekonomická výkonnost spolu souvisí
- Pokles ekonomické výkonnosti zpravidla vyvolá zhoršení bilance příjmů a výdajů veřejných rozpočtů
- + mnoho dalších negativních následků
- V minulosti už bylo mnoho takových situací, prokázána je taktéž souvislost mezi ekonomickým cyklem a stavem veřejných financí a celkového zadlužení země (jak soukromého tak i veřejného zadlužení)

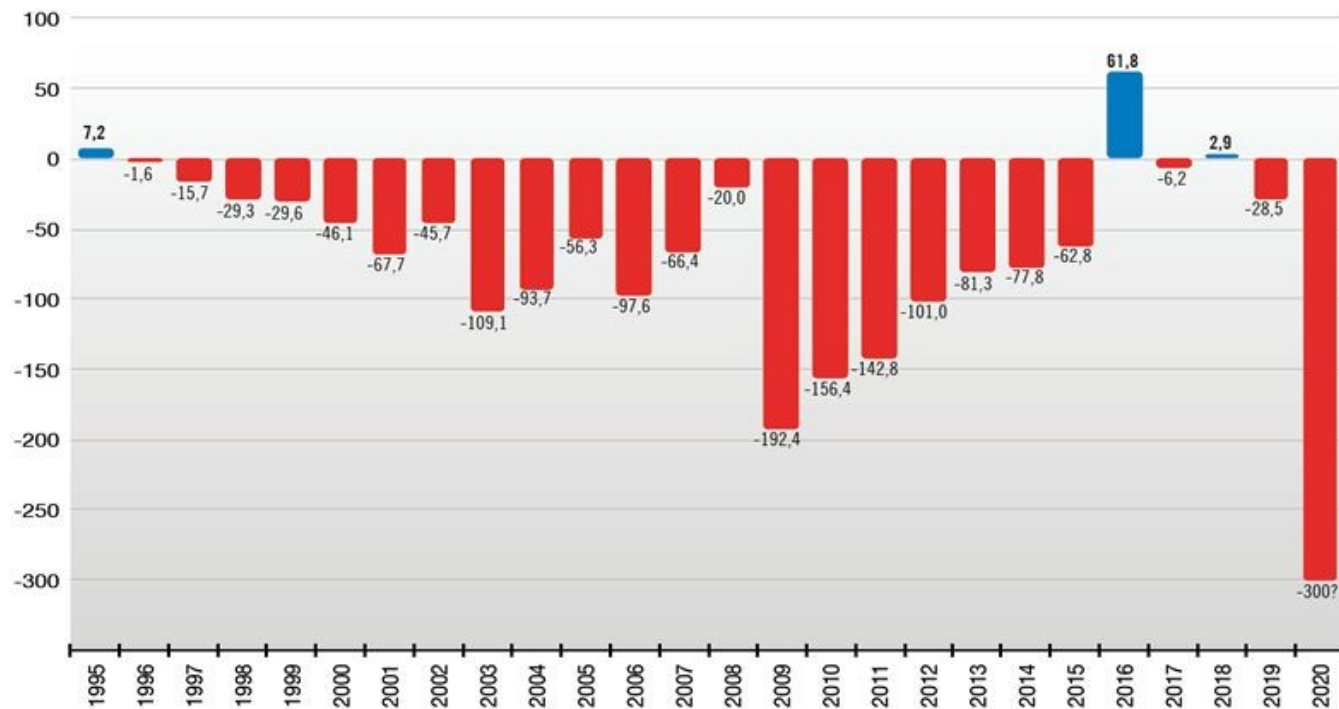
Graf č. 1: Hrubý domácí produkt

stálé ceny, růst v %

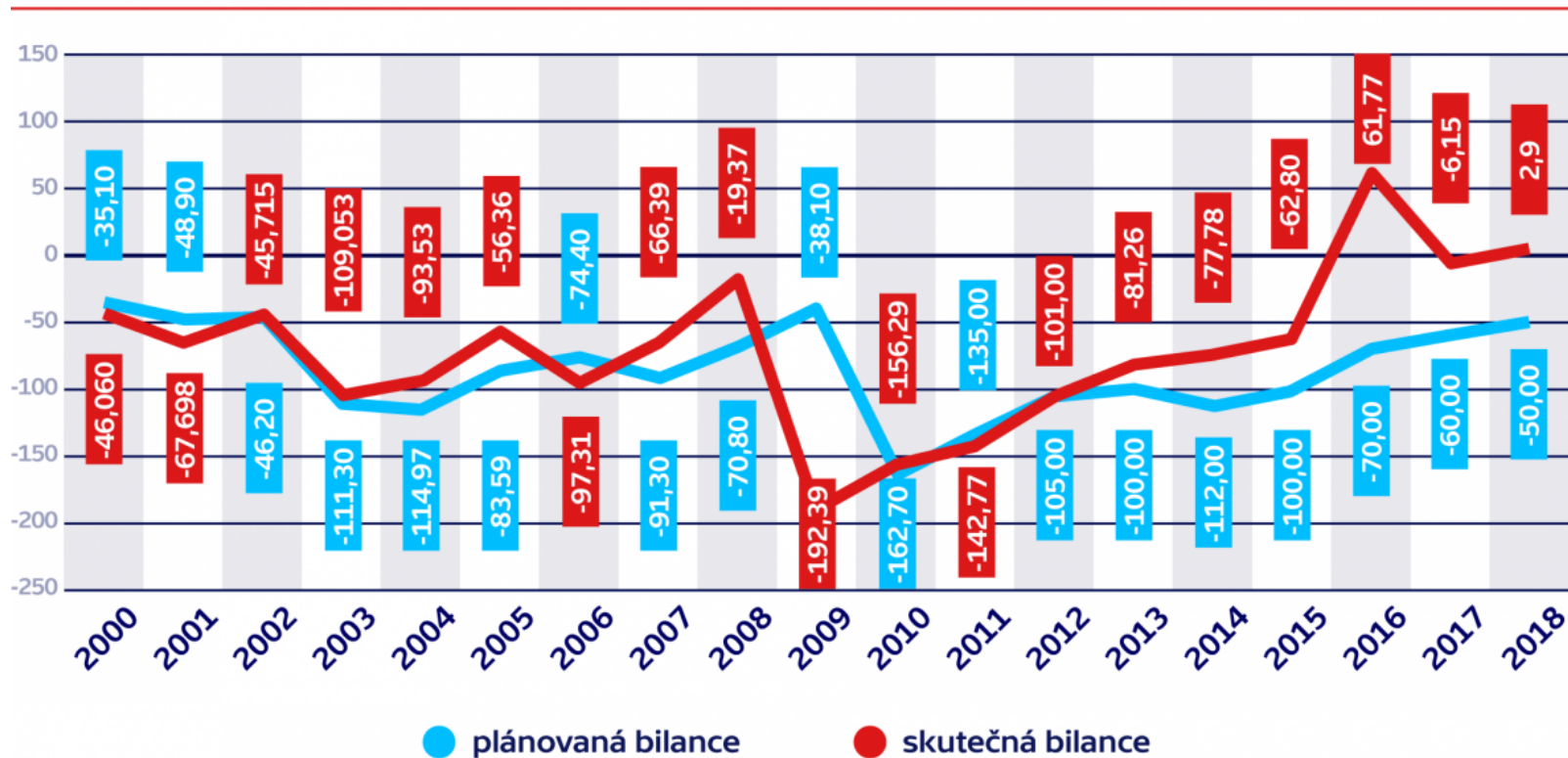
Pramen: ČSÚ

onnost a ance

Ekonomická výkonnost a veřejné finance

Přehled plánované a skutečné bilance státního rozpočtu (v mld. Kč)

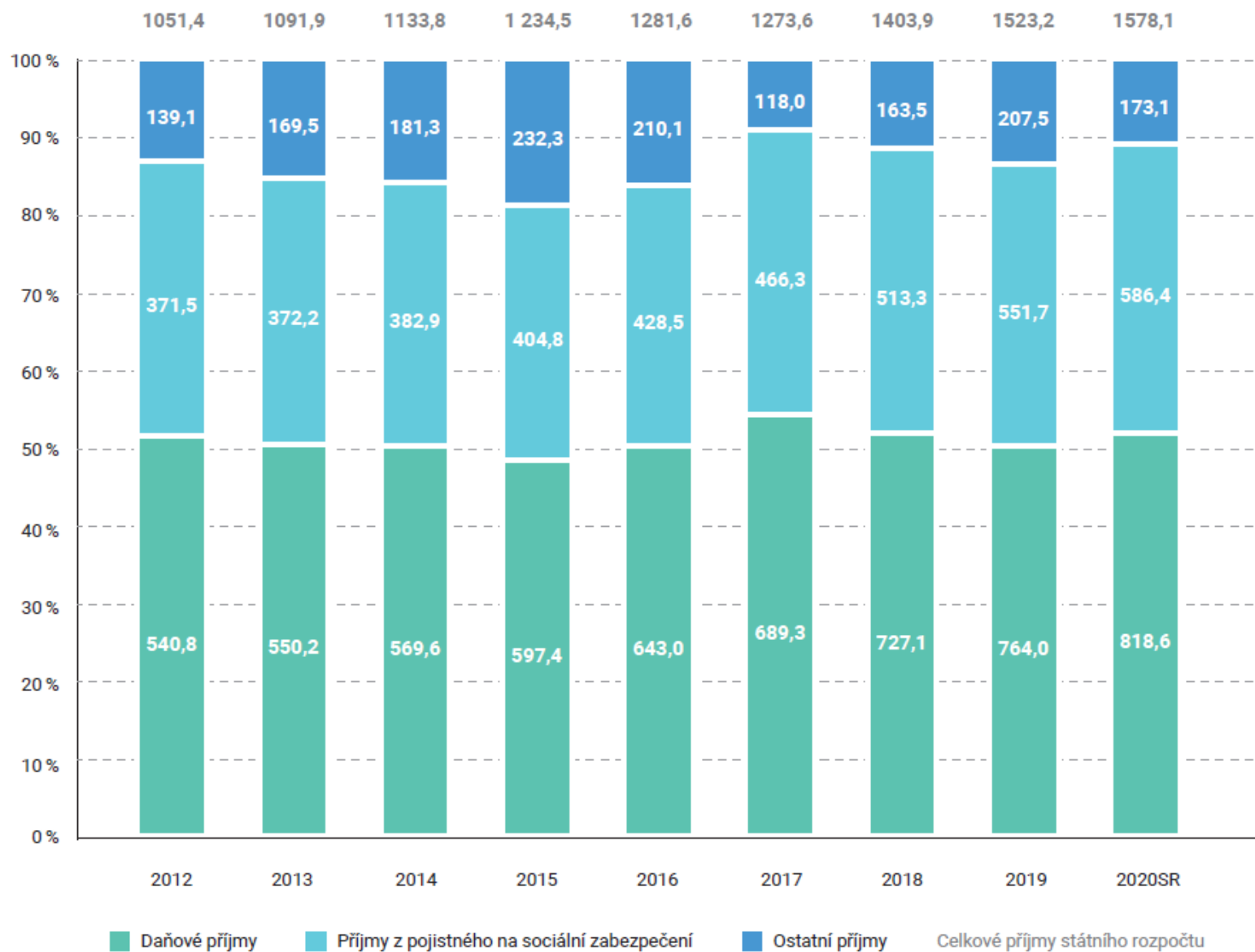
ÚHRNNÁ BILANCE PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU 2020

UKAZATEL	V KČ
Příjmy státního rozpočtu celkem	1 578 118 723 753
Výdaje státního rozpočtu celkem	1 618 118 723 753
z toho: finanční vztahy k rozpočtům: – krajů	1 488 199 500
– obcí v úhrnech po jednotlivých krajích	9 828 964 200
– finanční vztah k rozpočtu hlavního města Prahy	1 140 915 000
Schodek	-40 000 000 000
– zvýšení stavu přijatých dlouhodobých úvěrů	42 626 169 129
– změna stavu na účtech státních finančních aktiv	-2 626 169 129

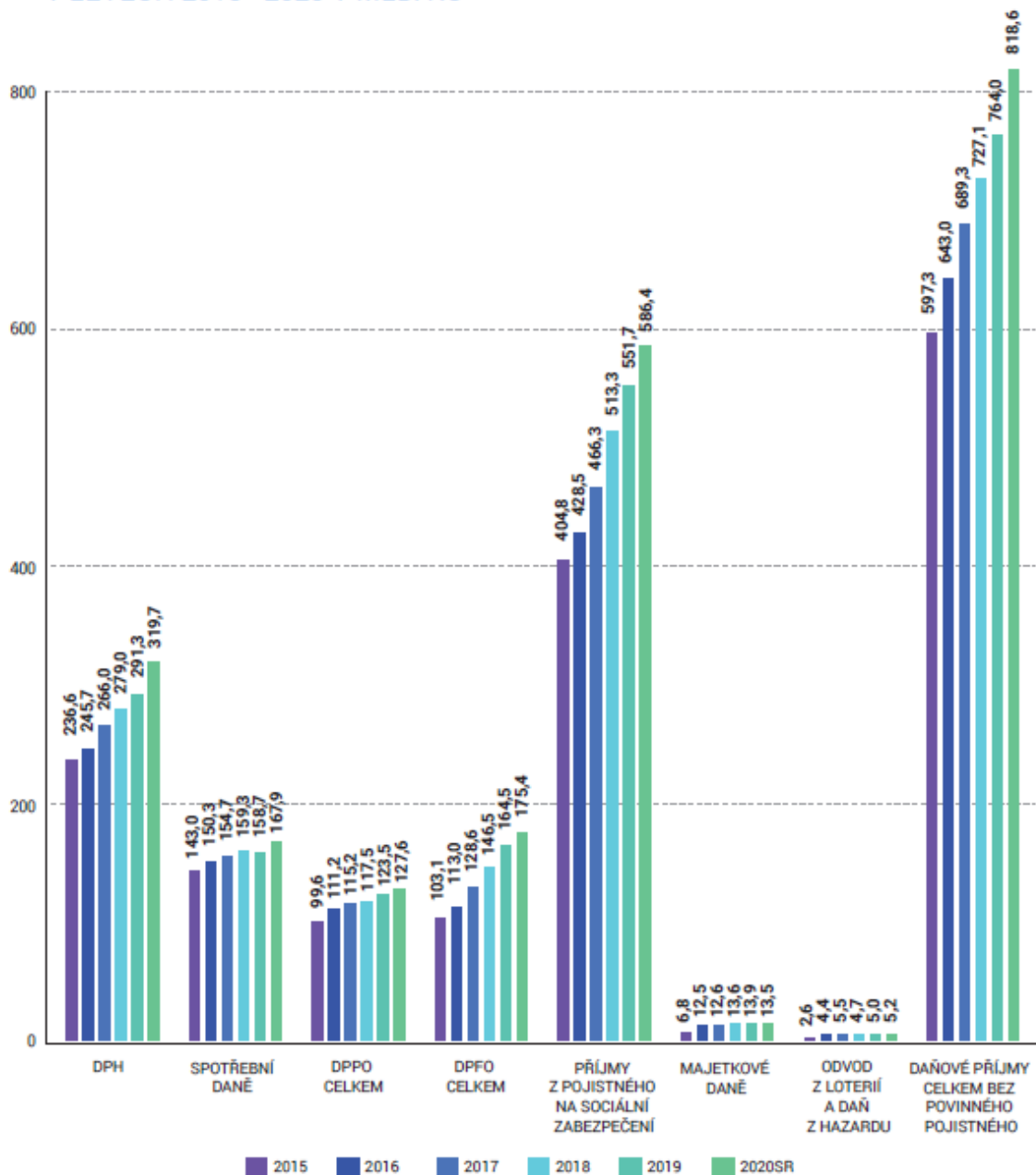
SROVNÁNÍ ZÁKLADNÍCH UKAZATELŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU 2014–2020 V MLD. KČ

UKAZATEL	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020SR	ROZDÍL 2020SR -2019SR
Příjmy státního rozpočtu	1 133,8	1 234,5	1 281,6	1 273,6	1 403,9	1 523,2	1 578,1	54,9
Výdaje státního rozpočtu	1 211,6	1 297,3	1 219,8	1 279,8	1 401,0	1 551,7	1 618,1	66,4
Saldo státního rozpočtu	-77,8	-62,8	61,8	-6,2	2,9	-28,5	-40,0	-11,5

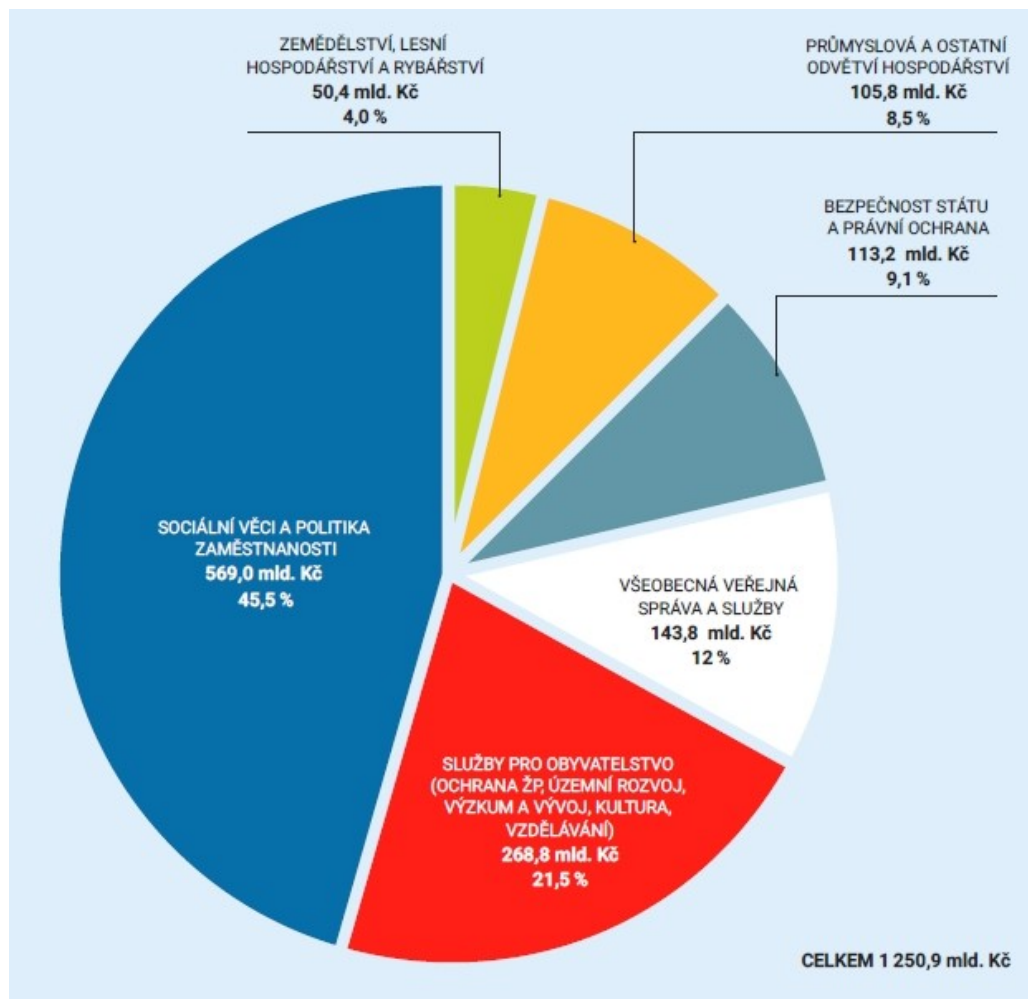
STRUKTURA PŘÍJMŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU V MLD. KČ

VÝVOJ CELKOVÝCH A VYBRANÝCH DAŇOVÝCH PŘÍJMŮ V LETECH 2015–2020 V MLD. KČ

Státní rozpočet dle resortů - 2016

Státní rozpočet - proces

- příprava a projednávání návrhu rozpočtu ve vládě (orgánu moci výkonné),
- projednávání a schvalování návrhu v parlamentu (orgánu moci zákonodárné),
- realizace rozpočtu, tj. hospodaření podle rozpočtu v průběhu rozpočtového roku,
- následná kontrola

Státní rozpočet

může být vyrovnaný, přebytkový, deficitní
pokud je deficitní:

- **strukturální deficit** - je způsoben špatně nastavenými opatřeními FP
- **cyklický deficit** - důsledek cyklického vývoje reálného produktu (v období recese klesá výběr daní, navíc se zvýší i transferové platby)
- **skutečný rozpočtový deficit** - součet cyklického a strukturálního deficitu

Státní rozpočet

- **KRÁTKODOBÝ SCHODEK** – jeho účinky mohou být krátkodobě pozitivní, např. ve směru eliminace vlivu exogenních faktorů na objem veřejných výdajů (cenové šoky, přírodní katastrofy, ekonomická recese, nezaměstnanost). Je kryt emisí státních pokladničních poukázek a výsledný emisí střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů,
- **DLOUHODOBÝ SCHODEK** – má negativní důsledky - vede k růstu veřejného dluhu a dluhová služba se stává pro rozpočet břemenem, dále vede k omezení možnosti využití nástrojů stabilizační fiskální politiky, přináší také inflační tlaky nebo dochází k omezování soukromých investic (tzv. vytěsňovací efekt)

Dluh

- **VEŘEJNÝ DLUH** – je souhrnem závazků státu; subjektů územní samosprávy (obcí, krajů); mimorozpočtových finančních účelových fondů; veřejnoprávních institucí zřizovaných státem a územní samosprávou; státních podniků.
- Veřejný dluh je výrazem dlouhodobé fiskální nerovnováhy, příčinou vzniku a prohlubování veřejného dluhu je kumulování rozpočtových deficitů, zejména státního rozpočtu
- **Veřejný dluh členíme na:**
 - **hrubý** (celkový objem závazků);
 - **čistý** (hrubý dluh – pohledávky).

Způsoby krytí dluhu

- **peněžní krytí** - vláda si vezme úvěr od centrální banky, což se projeví v růstu monetární báze, a tím i cenové hladiny, a proto je tato praxe v řadě zemí omezena či zakázána;
- **dluhové krytí** - jedná se o transformaci deficitu do veřejného dluhu, což je uskutečněno:
 - **domácí** (transformace deficitu do domácího dluhu), který je většinou realizován v podobě vydání státních dluhopisů (státní pokladniční poukázky, střednědobé nebo dlouhodobé dluhopisy),
 - **zahraniční** (transformace deficitu do zahraničního dluhu);
- **krytí pomocí zvyšování daní**;
- **krytí prostřednictvím prodeje státních aktiv** - v tranzitivních ekonomikách je běžné krytí rozpočtových deficitů prodejem státního majetku v privatizaci;
- **krytí deficitu přebytkem z minulých let** - což je bohužel málo častý případ.

Dluh

Vývoj veřejného dluhu lze charakterizovat takto:

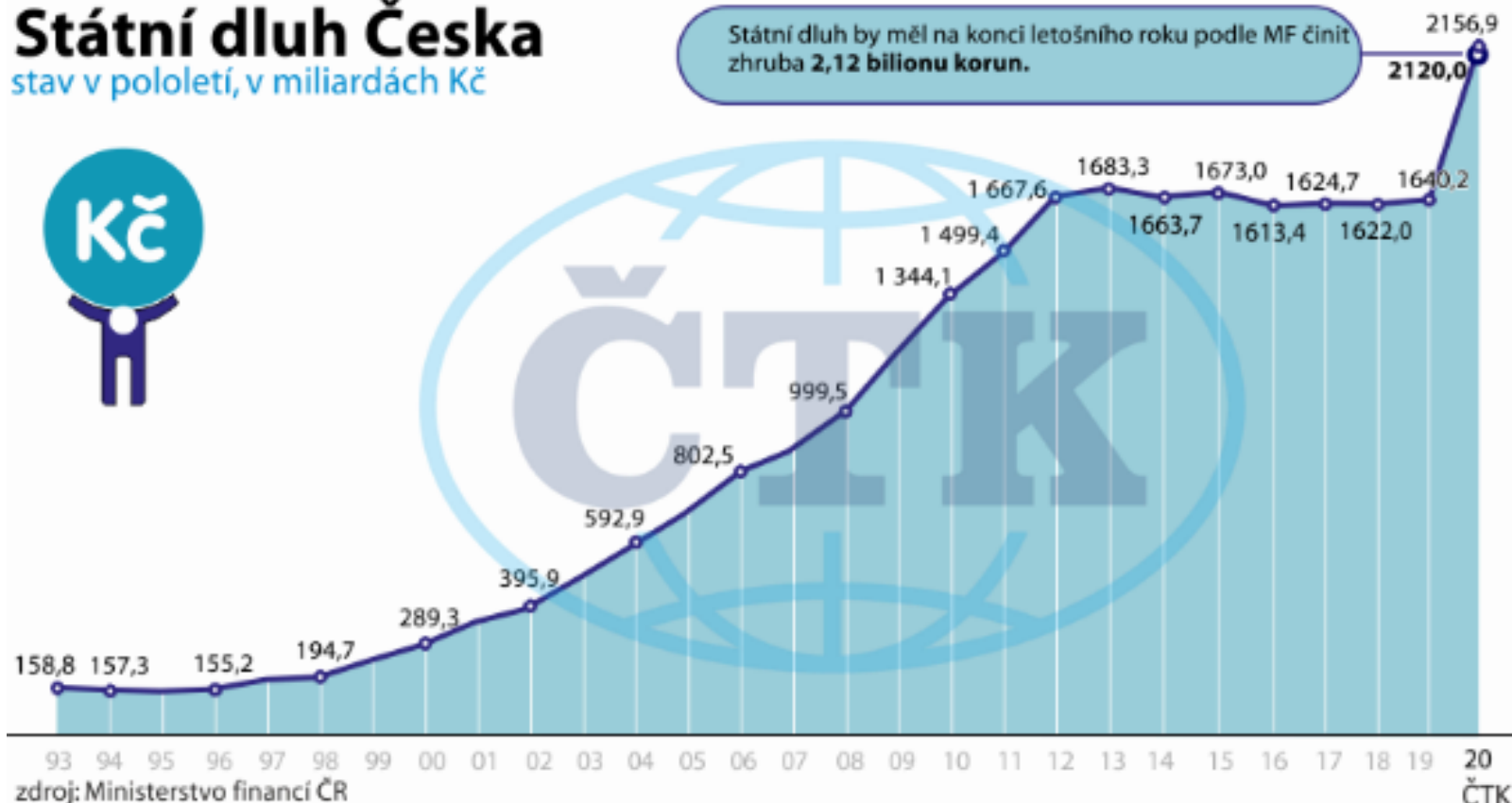
- státní dluh roste významně od roku 1997;
- od roku 2004 roste vnější dluh;
- klesá krytí státního dluhu prostřednictvím státních pokladničních poukázek;
- zvyšují se náklady spojené s dluhovou službou;
- roste podíl dluhu na HDP;
- roste dluh obcí.

Státní dluh Česka

stav v pololetí, v miliardách Kč

Státní dluh by měl na konci letošního roku podle MF činit zhruba **2,12 bilionu korun.**

Dlůh na příkladu české ekonomiky

Tabulka 3: Potřeba a zdroje financování (mld. Kč)

Potřeba financování	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Primární saldo státního rozpočtu	-17,7	147,9	120,6	97,6	59,6	30,4	29,3
Čisté výdaje na státní dluh	37,7	44,5	35,8	45,1	41,4	50,9	48,5
Mimorozpočtová potřeba	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Splátky SDD v daném roce ¹	90,1	98,2	83,0	102,1	115,6	108,6	136,4
Zpětné odkupy a výměny SDD z předchozích let	-10,0	-0,2	0,0	0,0	-2,0	-8,1	-4,0
Zpětné odkupy a výměny SDD splatných v dalších letech ²	0,2	2,0	0,0	2,0	8,1	7,5	11,3
Splátky a předčasné splátky SSD v daném roce	0,0	0,0	0,0	0,0	9,6	7,7	11,9
Splátky SPP bez revolvingu ³	82,2	78,7	88,2	113,3	162,6	189,1	120,9
Splátky ostatních instrumentů peněžního trhu bez revolvingu ³	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Splátky úvěrů EIB	4,5	0,8	1,1	1,1	5,3	2,8	11,1
Potřeba financování celkem	186,9	372,0	328,7	361,3	400,2	388,8	365,3
Hrubá emise SPP bez revolvingu ³	78,7	88,2	113,3	162,6	189,1	120,9	107,6
Ostatní instrumenty peněžního trhu bez revolvingu ³	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5
Hrubá emise SDD na domácím trhu	123,6	203,0	167,4	180,3	164,6	145,6	153,3
Hrubá emise SDD na zahraničních trzích ¹	48,2	54,7	49,7	0,9	69,0	0,0	0,0
Hrubá emise SSD	0,0	0,0	0,0	20,4	45,4	39,1	2,1
Úvěry EIB	12,6	11,9	10,4	5,3	4,0	4,3	0,0
Operace finančních aktiv a řízení likvidity	-76,2	14,2	-12,0	-8,2	-71,8	78,9	99,7
Zdroje financování celkem	186,9	372,0	328,7	361,3	400,2	388,8	365,3
Hrubá výpůjční potřeba	263,1	357,8	340,7	369,5	472,0	309,9	265,6

¹ Včetně zajišťujících operací.

² Bez operací SDD splatnými v běžném rozpočtovém roce.

³ V rámci příslušného období.

Zdroj: MF

Dlůh na příkladu české ekonomiky

Tabulka 7: Stav a struktura čistého dluhového portfolia (mln. Kč)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hrubý státní dluh	999,8	1178,2	1344,1	1 499,4	1 667,6	1 683,3	1663,7
SPP	78,7	88,2	113,3	162,6	189,1	120,9	107,6
Ostatní instrumenty peněžního trhu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5
Přijatý kolaterál v peněžních prostředcích	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SDD vydané na domácím trhu	735,6	838,6	923,0	999,1	1 042,0	1 079,7	1175,7
SDD vydané na zahraničních trzích ¹	137,9	193,0	240,3	245,7	310,3	323,7	239,6
SSD	0,0	0,0	0,0	20,4	56,2	87,6	77,8
Úvěry EIB	46,8	57,9	67,2	71,3	70,0	71,5	60,4
Směnky ²	0,8	0,6	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0
Likvidní státní finanční aktiva	116,6	102,2	112,3	119,7	191,5	116,7	67,8
Investiční jaderné portfolio	11,6	13,5	15,1	16,6	18,5	20,7	22,7
Investiční důchodové portfolio	17,5	21,2	21,6	22,0	22,4	22,6	22,7
Účelové účty státních finančních aktiv	9,5	9,2	10,2	10,5	10,6	10,7	10,9
Pře-půjčování nad 1 rok ³	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rezerva peněžních prostředků ⁴	78,0	58,3	65,4	70,6	139,9	62,7	11,5
Přebytek státního rozpočtu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Státní finanční aktiva	116,6	102,2	114,0	121,4	193,2	116,7	67,8
Likvidní státní finanční aktiva	116,6	102,2	112,3	119,7	191,5	116,7	67,8
Pře-půjčování ⁵	0,0	0,0	1,7	1,7	1,7	0,0	0,0
Čisté dluhové portfolio	883,2	1076,0	1230,1	1378,0	1474,4	1566,7	1595,8

¹ Včetně zajišťujících operací.

² Směnky na krytí části majetkové účasti České republiky u mezinárodních finančních institucí.

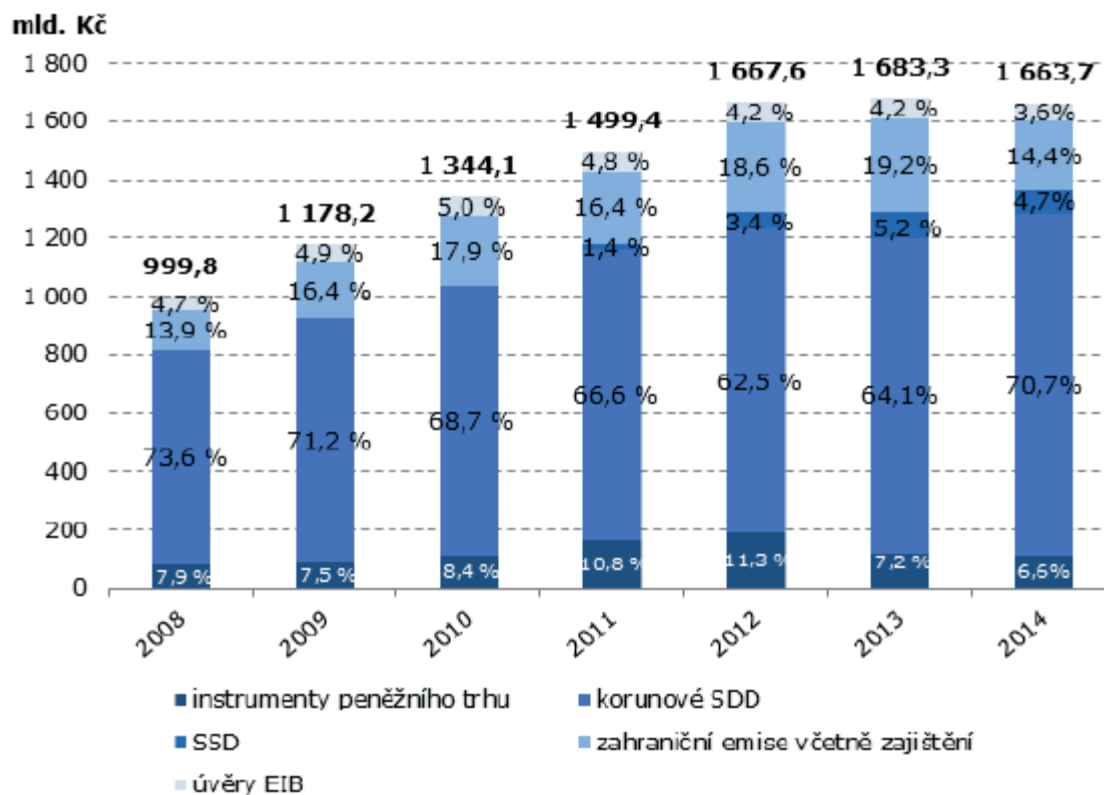
³ Poskytnuté mimorozpočtové zápůjčky a úvěry s původní dobou do splatnosti nad 1 rok ostatním státům a domácím právnickým osobám, jejichž předpokládaná zbytková splatnost činí méně než 12 měsíců.

⁴ Volné peněžní prostředky vytvářené dle § 35, odst. (4) zákona č. 218/2000 Sb. Včetně vlivu kurzových rozdílů korunové hodnoty cizoměnové části rezervy peněžních prostředků.

⁵ Poskytnuté mimorozpočtové zápůjčky a úvěry s původní dobou do splatnosti nad 1 rok ostatním státům a domácím právnickým osobám, jejichž předpokládaná zbytková splatnost činí více než 12 měsíců.

Dluh na příkladu české ekonomiky

Obrázek 14: Struktura dluhového portfolia

Nástroje fiskální politiky

- **Diskreční opatření** zpravidla vlády či parlamentu jsou jednorázovými rozhodnutími např. změny daňových sazeb či stanovení výše vládních výdajů v dané kapitole SR či další vědomé (záměrné) opatření za účelem makroekon.stabilizace
- **Vestavěné stabilizátory** působí automaticky po svém zavedení, tj. nevyžadují žádná další rozhodnutí. Působí proticyklicky a patří sem zejména systém pojištění v nezaměstnanosti či progresivní zdanění

Vestavěné stabilizátory

dlouhodobá opatření, která po zabudování do systému působí proticyklicky (za podmínky relativně stabilní P; působí samočinně,

- progresivní důchodové daně,
- dávky v nezaměstnanosti a pojištění v nezaměstnanosti,
- Mandatorní výdaje ze SR

Není-li cenová hladina stálá, působí procyklicky, vzniká stagflace (důchod stagnuje nebo klesá a roste cenová hladina).

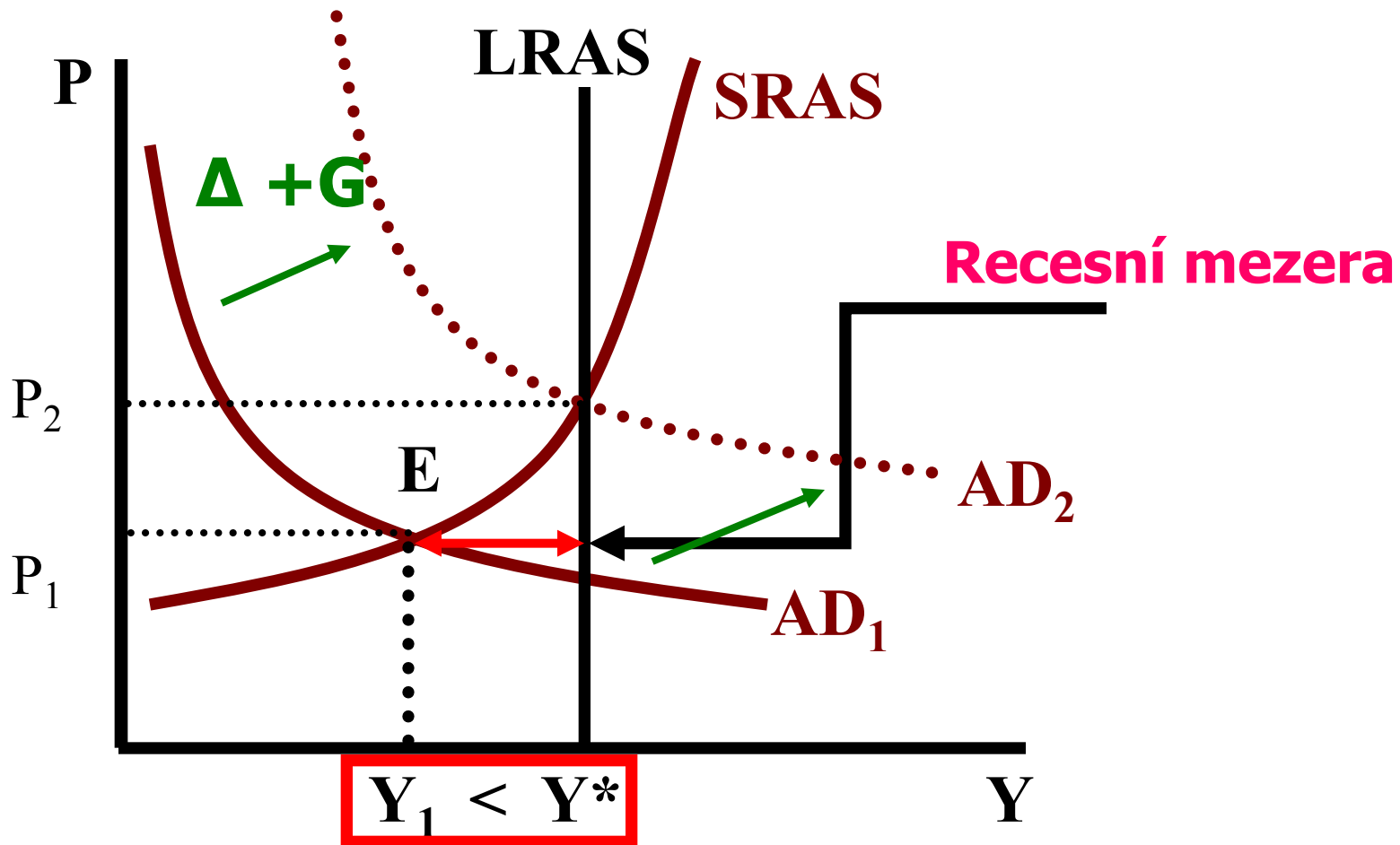
Typy fiskální politiky

- **EXPANZIVNÍ** - vláda působí pomocí fiskálních operací na zvyšování agregátní poptávky = fiskální expanze, cílem je zvýšit úroveň rovnovážného důchodu, a tím zvýšit úroveň zaměstnanosti,
- **RESTRIKTIVNÍ** - vláda působí pomocí fiskálních operací na pokles agregátní poptávky = fiskální restrikce, za předpokladu nedostatečného využití zdrojů nebo při plném využití zdrojů.
- Graficky vyjádříme pomocí:

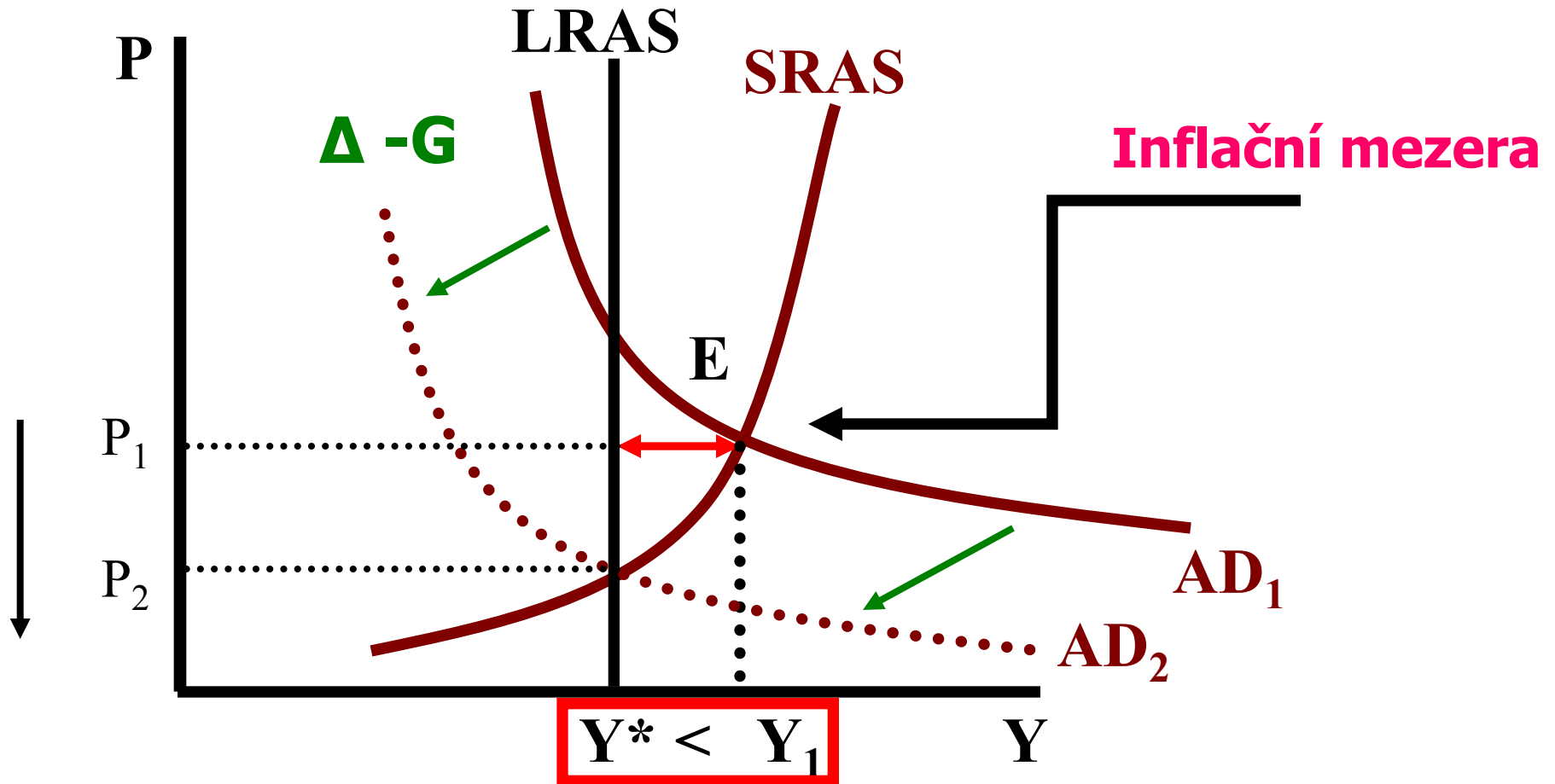
modelu AS-AD,

modelu s linií 45° .

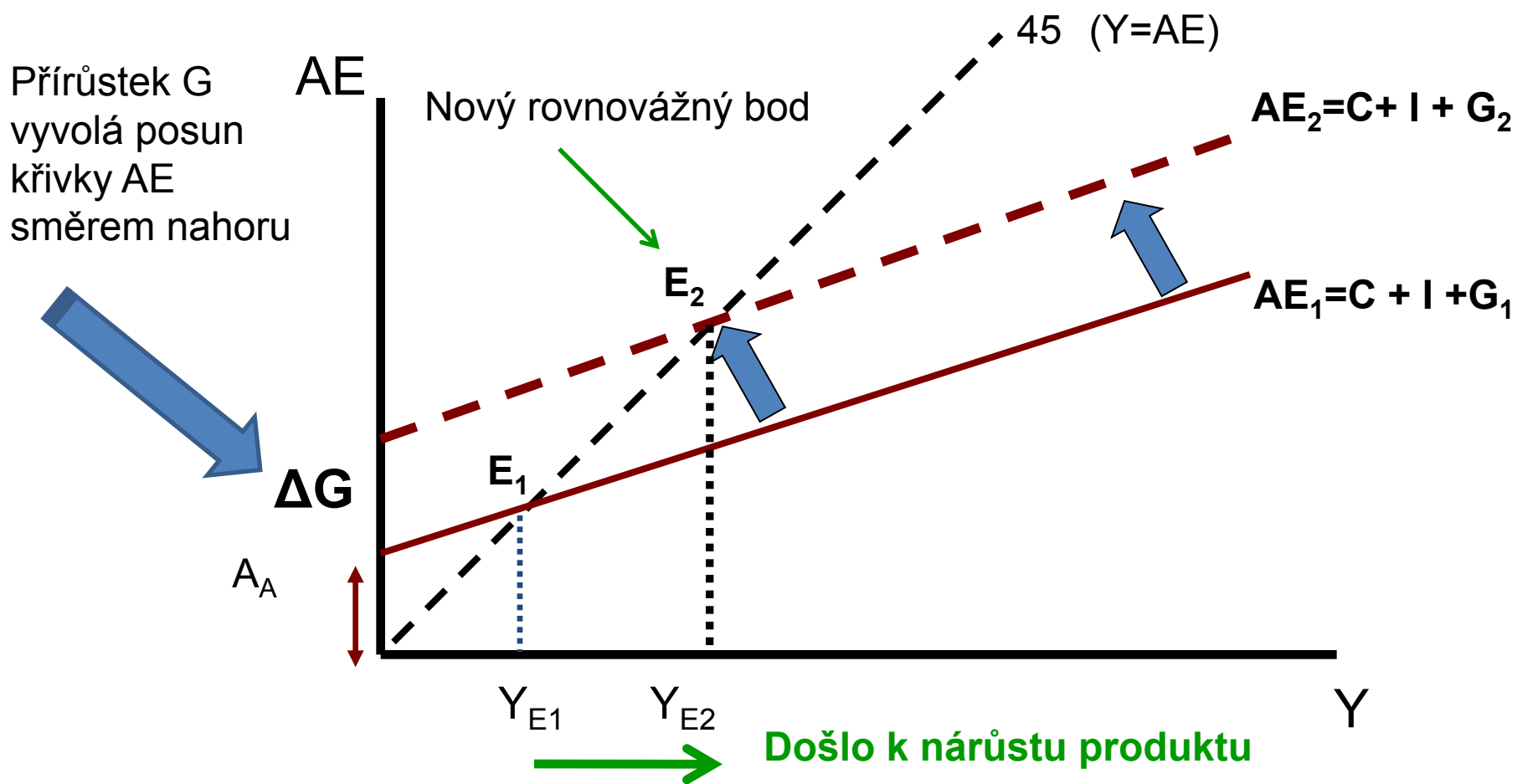
Expanzivní fiskální politika

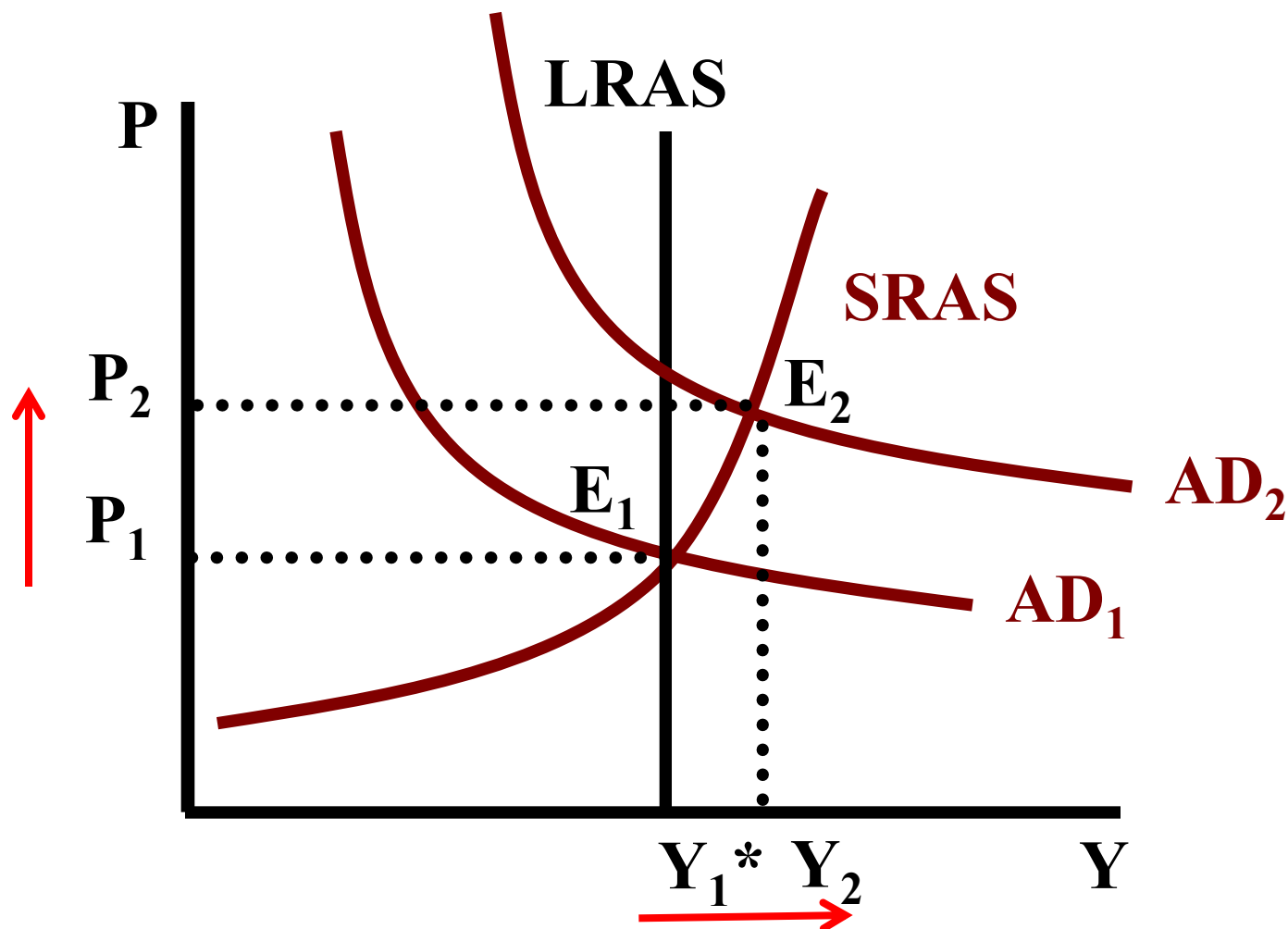
Restriktivní fiskální politika

Expanzivní fiskální politika v modelu důchod-výdaje

Expanzivní fiskální politika při plném využití zdrojů

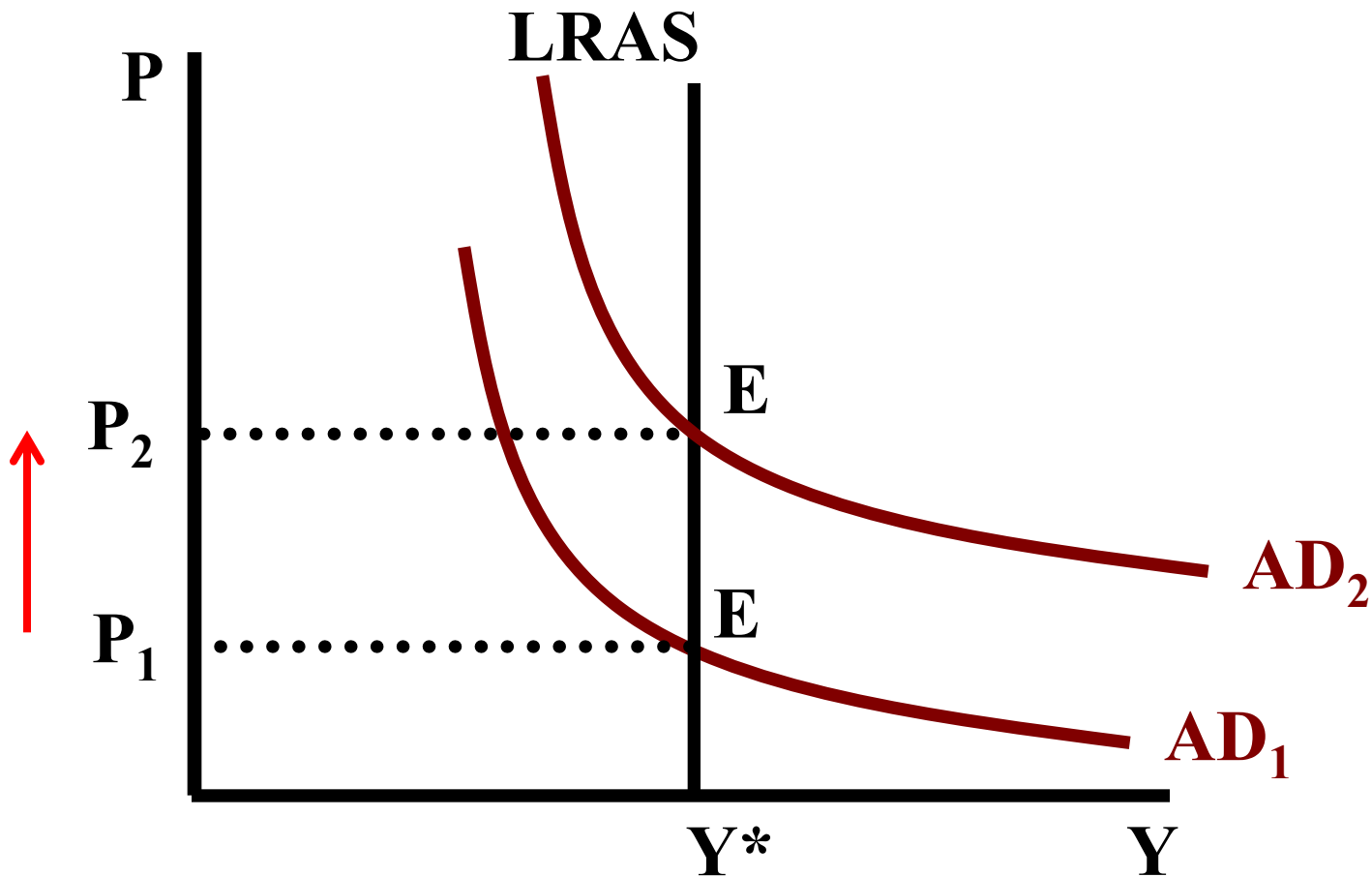
účinky fiskální politiky

ve dvou časových horizontech rozlišujeme:

- **KRÁTKODOBÉ ÚČINKY** za předpokladu, že v ekonomice nejsou plně využity zdroje a vláda s cílem zlepšit využití zdrojů uplatní expanzivní politiku

- **DLOUHODOBÉ ÚČINKY** - expanzivní fiskální politika neovlivní úroveň reálného produktu $Y_0 = Y_1 = Y^*$ a zaměstnanosti, zvýší se cenová hladina.

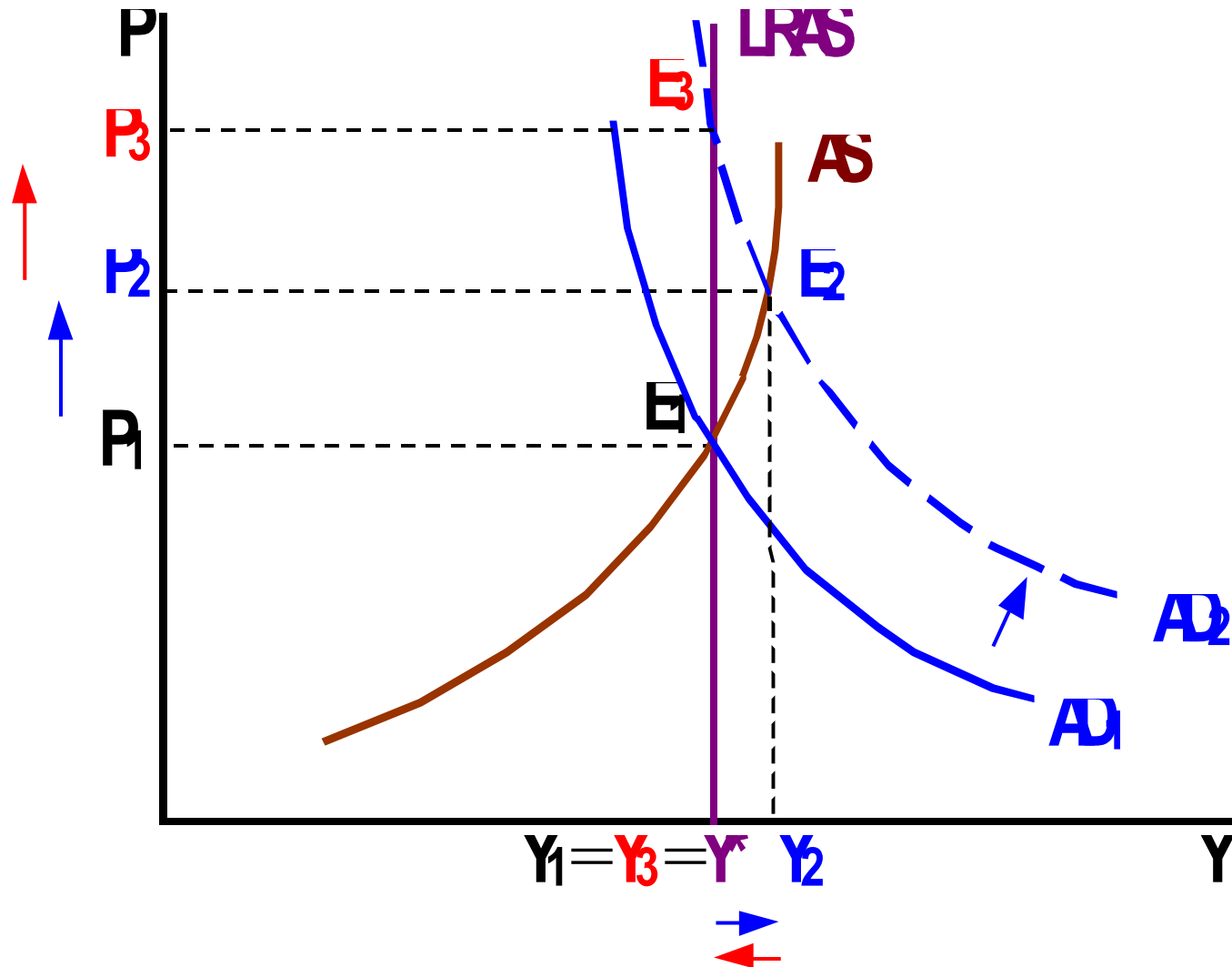
Dlouhodobé účinky expanzivní fiskální politiky

Vytěsňovací efekt

- expanzivní fiskální politika snižuje úroveň soukromých investičních výdajů,
- pokud pokles investičních výdajů odpovídá fiskální expanzi při nezměněné velikosti složek agregátní poptávky se nemění velikost produktu = ÚPLNÝ VYTĚSŇOVACÍ EFEKT,
- z dlouhodobého hlediska fiskální expanze nemění Y a zaměstnanosti, zvyšuje P a i , snižuje úroveň soukromých investičních výdajů.

Dlouhodobé účinky expanzivní fiskální politiky - vytěsňovací efekt

Vytěsňovací efekt

- umožňuje makroekonomickou regulaci,
- způsoby dosažení (ovlivněna časovým zpožděním):
- **ŘÍZENÍM AD** - stimulací, vláda nebo CB sledují růst zaměstnanosti a produktu
- **OMEZOVÁNÍM AD** - sleduje-li se snižování inflace - vláda provede fiskální expanzi a její účinnost může být zesílena expanzivní MP (efekt vytěsňování je minimalizován).
- je-li expanzivní MP málo účinná, měla by být podporována expanzivní FP;
- řízení struktury produktu - například vlivem fiskální expanze (růstem TR) spolu s monetární restrikcí způsobí zvýšení podílu C a pokles I. Došlo tedy ke zvýšení podílu TR a klesu podílu C.

Lafferova křivka

- změna míry zdanění ovlivňuje rozpočtové příjmy,
- vysoké zdanění nestimuluje subjekty k ekonomické aktivitě, vede ke zpomalení růstu nebo k poklesu důchodu,
- růst „t“ za určitou hranici může být doprovázen klesajícím množstvím vybraných daní = daňový výnos,
- pokles „t“ vede krátkodobě k poklesu množství vybraných daní a dlouhodobě v důsledku stimulace růstu důchodu k jejich růstu - vyjadřuje LAFFEROVA KŘIVKA

Lafferova křivka - ekonomie strany nabídky

Výnos z
daní

